herpy

PŁAZY BEZNOGIE

Aqua Ize Caecilian

Schistometopum thomense

Schistometopum thomense to beznoga, ryjąca płaziniec, który żyje wyłącznie na Wyspie Świętego Tomasza i na małej sąsiedniej wysepce Ilhéu das Rolas w Zatoce Gwinejskiej. Często jest jaskrawożółty, rodzi żywe, w pełni rozwinięte młode i należy do nielicznych płazów beznogich rozmnożonych w niewoli. Hodowla sprowadza się do głębokiej, wilgotnej ziemi bez nawozów i środków ochrony roślin.

Rodzina: Dermophiidae

Słabe toksyny skórne

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**20-34 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**5-10 lat**
Aktywność	**Za dnia i w nocy**
Tryb życia	**Kopiący nory**
Środowisko	**Las deszczowy**
Toksyny skórne	**Słabe** Umyj ręce po kontakcie i trzymaj palce z dala od oczu i ust
Trudność	**Doświadczony**

HODOWLA

Min. terrarium	**50 × 30 × 30 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**21-24 °C**
Temperatura w nocy	**20-22 °C**
Wilgotność	**85-100%**
Woda	**Bez miski z wodą**
UVB	**Niewymagane**
Pokarm	**Owady i dżdżownice i ślimaki**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w grupach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Żyworodny**
Rozwój	**Żyworodność**
Dojrzałość płciowa	**24 miesięcy**
Wielkość miotu	**1-16 młodych**
Opieka nad potomstwem	**Brak**

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Schistometopum thomense to wydłużony, beznogi płaz z poprzecznymi fałdami skóry, małymi oczami ukrytymi pod skórą i klinowatą głową, którą toruje sobie drogę w ziemi. Ubarwienie jest często jaskrawożółte, ale niektóre osobniki mają brązowe plamy, a pojedyncze młode są beżowe lub różowe. Zwierzęta z wyżyn są większe niż z wybrzeża: przy wzroście wysokości o 1000 m stają się niemal półtora raza dłuższe i dwa razy cięższe. Największe mierzą około 34 cm, a podane w ramce 20-34 cm to szacunek dla dorosłych osobników. Samce mają większą głowę niż samice, ale tułów jest u obu płci tej samej wielkości.

Gatunek należy do rodziny Dermophiidae. Płazy beznogie z wyspy tworzą dwie genetycznie odrębne linie, które mieszają się w środkowej części wyspy, a od 2021 roku jedną z nich uznaje się za osobny gatunek, *Schistometopum ephele*. Starsze informacje o *S. thomense* mogą więc dotyczyć także jego. Długość życia w niewoli nie jest udokumentowana, a liczba w ramce jest szacunkowa.

Toksyczna wydzielina skórna: wydzielina skóry nie została zbadana, ale podejrzewa się, że gatunek ma skuteczną truciznę skórną. Żółte ubarwienie może być barwą ostrzegawczą, a beznogie jaszczurki trzymane razem z tym gatunkiem giną w ciągu kilku dni bez zewnętrznych obrażeń. Trzymaj ten gatunek osobno, myj ręce przed i po kontakcie ze zwierzęciem i nie dotykaj potem oczu ani błon śluzowych.

Występowanie i środowisko

Schistometopum thomense występuje wyłącznie na Wyspie Świętego Tomasza i na małej sąsiedniej wysepce Ilhéu das Rolas w Zatoce Gwinejskiej. Na Wyspie Świętego Tomasza żyje od poziomu morza do około 1400 m n.p.m. i brakuje go jedynie w najsuchszych częściach północy. Na sąsiedniej Wyspie Książęcej nie znaleziono płazów beznogich. Gatunek jest pospolity, zwłaszcza w górach, gdzie może być najliczniejszym kręgowcem wyspy, ale środki ochrony roślin stosowane w rolnictwie mogły miejscami zmniejszyć jego liczebność.

> **Naturalny zasięg:** Wyspy Świętego Tomasza i Książęca.

ŚRODOWISKO

Gatunek żyje w luźnej, wilgotnej ziemi i w butwiejącym drewnie: w lesie deszczowym, starych plantacjach kawy i kakaowca, plantacjach palm kokosowych i ogrodach. Na wyżynach spotyka się go zwłaszcza u podstawy starych, miękkich pniaków, gdzie kilka osobników leży razem; na wysokości 900 m n.p.m. ziemia ma około 21 °C, a powietrze 26 °C. Klimat jest tropikalny i wilgotny, z opadami około 750 mm rocznie na północnym wschodzie i ponad 2400 mm na południu. Pokarm stanowią głównie dżdżownice i inne drobne zwierzęta glebowe. Gatunek znosi suchą powierzchnię lepiej niż wiele innych płazów beznogich.

Hodowla

TERRARIUM

Gatunek jest lądowy i ryjący, więc w hodowli najważniejsza jest ziemia. Trzyma się go i rozmnaża w niewielkiej liczbie, a zalecenia opierają się na samym gatunku i na innych lądowych płazach beznogich. Dorosły osobnik potrzebuje co najmniej 50 × 30 × 30 cm z 15-20 cm luźnej, wilgotnej ziemi. Dobrze sprawdza się pojemnik z grubego, szczelnego plastiku ze szczelnie przylegającą pokrywą i obciążnikiem na wierzchu, bo płazy beznogie znajdą każdą szczelinę, a ten gatunek na początku chętnie wspina się po patykach, by zbadać pokrywę. Otwory wentylacyjne zasłania się drobną siatką, żeby robaki pokarmowe nie uciekały.

Podłoże musi być luźne i wolne od nawozów oraz środków ochrony roślin. Odpowiednia jest ziemia leśna z butwiejącym drewnem; zwykłej ziemi ogrodowej ze sklepu, która często zawiera nawozy i środki ochrony roślin, należy unikać. Samo włókno kokosowe może zbijać się w jelitach. Ziemia ma być wilgotna, ale nie tak mokra, żeby z garści dało się wycisnąć wodę, a na dnie nie może stać woda. Płaski kawałek kory lub drewna na powierzchni daje kryjówkę tuż pod powierzchnią. Ziemię wymienia się co 4-5 miesięcy i przy okazji ogląda zwierzęta.

TEMPERATURA

Temperatura w dzień wynosi 21-24 °C, a w nocy 20-22 °C, co odpowiada ziemi w górskich lasach, w których żyje gatunek. W pomieszczeniu o stabilnej temperaturze ogrzewanie zwykle nie jest potrzebne. Wahania większe niż około 3 °C i gwałtowne zmiany są źle znoszone. Jeśli zdecydujesz się na ogrzewanie od spodu, połóż matę grzewczą pod jednym końcem pojemnika, aby powstał gradient. Zwierzę, które po pierwszych tygodniach stale leży na powierzchni, ma za ciepło, za zimno, za mokro albo za sucho. Zimowanie nie jest potrzebne.

WILGOTNOŚĆ I ZRASZANIE

Wilgotność powietrza w pojemniku wynosi 85-100 %, ponieważ ziemia jest wilgotna. Wilgotność utrzymuje się, zraszając ziemię i od czasu do czasu przekopując kilka górnych centymetrów. Gatunek natychmiast chowa się w ziemi, gdy trafi go woda, więc zraszaj ziemię, a nie zwierzę. Znosi suchą powierzchnię lepiej niż inne płazy beznogie, ale ziemia pod spodem musi być wilgotna. Używaj wody butelkowanej, deszczówki lub odchlorowanej wody z kranu.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

WODA I JAKOŚĆ WODY

Gatunek nie potrzebuje miski z wodą ani części wodnej. Wilgoć pochodzi z ziemi, a kondensat na ściankach pojemnika wystarcza do picia. Pływa bardzo niezdarnie, a głęboka woda grozi utonięciem. Unikaj mydła, środków czystości i kremu do rąk na dłoniach i narzędziach, ponieważ płazy wchłaniają substancje przez skórę.

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest aktywny zarówno w dzień, jak i w nocy, i na początku często pokazuje się na powierzchni; po kilku tygodniach aklimatyzacji widać go rzadziej. Określony program oświetlenia nie jest potrzebny i wystarcza zwykły rytm dobowy pomieszczenia z 10-14 godzinami światła. UVB nie jest potrzebne. Rośliny nie są potrzebne.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Podstawą diety są dżdżownice, przyjmowane są też larwy barciaka. Dorosły osobnik dostaje 10-15 małych dżdżownic co dwa tygodnie. Regularnie przekopuj ziemię: wiele pozostałych dżdżownic oznacza przekarmianie albo zwierzę, które nie je. Młode przyjmują małe dżdżownice i rureczniki (tubifex), ale niektóre z najmniejszych odmawiają pokarmu. Nowe zwierzę trzyma się przez pierwszy miesiąc w małym, prostym pojemniku, w którym liczy się podawane dżdżownice. Dżdżownice można wzbogacić, dodając do ich ziemi preparat wapniowo-witaminowy kilka dni przed karmieniem.

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

S. thomense kopie rozległe systemy korytarzy. W naturze kilka osobników leży razem w tym samym pniaku. Gatunek potrafi wystawić głowę z ziemi i pozostać tak do 20 minut, nie reagując na ruch w pobliżu. Może pełzać zarówno do przodu, jak i do tyłu, i szybko znika, gdy trafi go woda. Trzyma się go pojedynczo lub w grupie w dużym pojemniku przy regularnej kontroli. Nie trzymaj kilku samców z jedną samicą: samce wyczerpują się w okresie godowym i mogą z tego powodu zginąć. Nigdy nie trzymaj innych gatunków zwierząt w tym samym pojemniku. Należy unikać brania do ręki: skóra jest wilgotna i delikatna.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Osobniki z hodowli osiągają dojrzałość płciową po około 2 latach. Płcie trudno odróżnić z zewnątrz, ale samce mają większą głowę. Zwierzęta w handlu to najczęściej odłowy z natury.

GODY I KOPULACJA

Zapłodnienie jest wewnętrzne. W tygodniach przed kopulacją zwierzęta częściej pokazują się na powierzchni, a kopulacja odbywa się na powierzchni ziemi, także w nocy. Samce chudną w okresie godowym, przestają jeść i mogą zginąć wskutek rywalizacji, więc trzymaj z samicami tylko jednego samca.

JAJA I LARWY

Gatunek nie składa jaj. Samica jest żyworodna: zarodki rozwijają się w jajowodach. Młode rodzą się w pełni rozwinięte, bez skrzeli i szczelin skrzelowych, a po porodzie nie ma opieki nad potomstwem. Liczba młodych w miocie nie jest udokumentowana; podane w ramce 1-16 młodych zaczerpnięto od *Dermophis mexicanus* z tej samej rodziny.

METAMORFOZA

Nie ma wyklucia poza ciałem samicy ani larw. Młode mają przy urodzeniu 11-12 cm długości i wyglądają jak dorosłe, poza wielkością i różowym brzuchem. Długość ciąży nie jest udokumentowana, dlatego pole w ramce jest puste. Ciężarna samica potrzebuje obfitego pokarmu, spokoju i stabilnej temperatury.

ODCHÓW MŁODYCH

Nowo narodzone młode trzyma się w małych pojemnikach z wilgotną, luźną ziemią i karmi małymi dżdżownicami, kawałkami dżdżownic i rurecznikami (tubifex). Niektóre z najmniejszych na początku odmawiają pokarmu. Ubarwienie może być żółte, beżowe lub różowe. Tempo wzrostu i moment przeniesienia do większego pojemnika nie są udokumentowane.

Zdrowie i częste błędy

Informacje o zdrowiu opierają się na samym gatunku i na innych lądowych płazach beznogich. Najczęstsze problemy to:

- Zwierzę leży na powierzchni i nie kopie: ziemia jest za mokra, za sucha, za ciepła, za zimna lub chemicznie

nieodpowiednia. Wymień ziemię i sprawdź temperaturę.

- Nawozy i środki ochrony roślin w ziemi: używaj wyłącznie ziemi wolnej od jednego i drugiego.
- Zaparcia: włókno kokosowe może zbić się w czop w jelitach. Używaj luźnej ziemi.
- Ucieczki: pokrywa musi szczelnie przylegać i mieć obciążnik na wierzchu.
- Wychudzenie i śmierć samców rywalizujących o samicę.
- Zapalenie skóry jest najczęstszą znaną przyczyną śmierci płazów beznogich w niewoli. Oglądaj skórę przy każdej kontroli.
- Grzyb chytrid (Bd) stwierdzono u płazów beznogich. Nowe zwierzęta poddaje się kwarantannie, a ręce i narzędzia myje się między pojemnikami.

Udaj się do weterynarza znającego się na płazach, jeśli zwierzę nie je przez kilka tygodni, traci na wadze lub ma rany na skórze.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.